

Dávné kouzlo žižkovských Vánoc

23.12.2023

Atmosféru vánočních svátků v minulém století přibližují vzpomínky místních rodáků. Cukroví se za války peklo podle úsporných receptů a dárky se vyráběly doma.

Kostel zasvěcený svatému Prokopovi se stal součástí vánočních vzpomínek nejednoho žižkovského rodáka, například Eduarda Marka, který tam za první republiky pravidelně koledoval. „Pan farář by nám neodpustil, kdybychom nepřišli pro koledu,“ vyprávěl před lety Marek. Farář si ji vždycky poslechl celou, takže se chlapci museli snažit. Každý pak dostal od kanovníka po pětikoruně a šlo se dál. Když koledníci potkali kaplana, i jeho počastovali koledou. „Kolik vám dal pan farář?“ ptal se pokaždé kaplan. A když hoši odpověděli, že pět korun, dal jim taky pět. Eda recitoval všechny známé koledy a taky jednu, kterou ho naučil tatínek: „A já malý koledníček, přišel jsem k vám pro troniček. Troniček mi dejte, nic se mi nesmějte. Budete-li se smáti, skutek uhlídáte, že vám hrnce rozbijeme, co v polici máte!“ „Bylo to spíš uličnictví než koleda, ale co jiného mě mohl tatínek naučit,“ popisoval Marek. Troniček, o který žádal, byla drobná mince v hodnotě tří haléřů, přeneseně jakýkoli malý peníz.

O několik let později zkazila Vánoce v celé zemi válka. Štědrý den roku 1939 se nesl ve znamení žižkovské návštěvy protektorátního prezidenta Emila Háchy, který zavítal na Olšanské hřbitovy, kde položil věnec u takzvaného Hrobu v dáli. Ten měl symbolizovat krajany pohřbené v cizině a především vlastence padlé za Československo. Háchovo vystoupení bylo ale vykládáno různě. Od odkazu na legionářskou tradici nebo na ty, kteří museli z protektorátu uprchnout a bojovat v zahraničních jednotkách, až po vzpomínku na první padlé v odboji. Taky další patery Vánoce byly neveselé. Žižkovští vzpomínají, že byly pod stromečkem hlavně knížky. „Postupně jsem dostala všechny knihy od Boženy Němcové, byly tištěné na špatném papíře a většinou jen brožované. Takže se po Vánocích četlo a četlo,“ vzpomínala Jindřiška Klodnerová, které bylo v prvních dnech války devět let. „Z oblečení jsme toho moc nedostávali, ‚šatenky‘, jak se říkalo bodům na textil, nám zůstávaly celé, protože se na ně nic nedalo sehnat,“ zmiňovala žižkovská rodačka. Hodně se proto přešívalo a jako dárek se potom rozdávaly například doma vyrobené rukavice.

Vánoční stůl býval v těch dobách chudý, stromeček se zdobil z přídělů. Rodiny si dva měsíce před svátky schovávaly přídělové bonbóny, ty pak balily do hedvábných papírků s trásněmi a věšely na stromeček. A cukroví? To se peklo podle úsporných receptů. Oříšky se nahradily praženými ovesnými vločkami, šetřilo se tukem, cukrem i vejci do těsta. Kvalitní mouky bylo málo, takže se těsto špatně spojovalo. „Hospodyňky si stěžovaly, že to není ono. Nám dětem to ale nevadilo. Šízené vanilkové rohlíčky do nás s čajem klouzaly jako velká vánoční pochoutka,“ líčila Jindřiška Klodnerová.

Třetí vzpomínka na žižkovské Vánoce je nejstarší. Sahá do roku 1908 a pochází z knihy Jak žil Žižkov před 100 lety, kterou napsal Zdeněk Šesták. Ten popisuje, jak si lidé kupovali ryby a cukrovinky. Sladkosti tehdy

prodával Antonín Selichar na Husově třídě nebo August Lukeš na Kostnickém náměstí. Vánočky měl zase František Kostecký na Karlově — dnes Seifertově — třídě. Hodně se prodávaly taky perníky, protože patřily do tehdy oblíbeného receptu „ryba na černo“. Vyhlášené perníčky měl František Chlumský ve Štítného č. p. 463. Šesták vzpomíná i na to, jak rybáři v předvánočním čase zveličovali ceny. „Kapr byl 23. prosince kilogram za 2 koruny, na Štědrý den už za tři.“ Kdo kapra nechtěl, mohl si dát mořskou rybu. Například Jaroslav Pícek v Lubušině 58 — dnes Kubelíkově — nabízel od listopadu bachni, tresku a lososa.